

Egy bőkezű Maecenás.

— Kovrig Tivadar, Szamosújvár diszpolgára. —



Mindenkor az írói hivatás által nyújtott legtisztább örömet élvezzük, valahányszor alkalmunk nyílik számot adni egy-egy oly tettről, melynek rugója a keresztényi alapérületből kisarjadt emberbaráti részvét és szeretet.

Valóban szent meggyőződésül vallhatjuk azon igazságot: hogy „egy csöpp szeretet többet ér az eszmék oczeánjánál!” — mert a nélkül minden erény, az emberi jellem minden természeti és természetfölötti támasza, meginog és megfogyatkozik,

Az emberszeretet oltárához vitt ama bőkezű adományok, — melyekkel Szamosújvár városának itt bemutatott áldozatkész diszpolgára: Kovrig Tivadar, maros-torda-megyei nagybirtokos, oly maradandó érdemet szerzett a dicsőült Lukácsi Kristóf által alapi-

tott, s Világosító-Szent-Gergelyről (az örmények nemzeti apostoláról) nevezett szamosújvári örmény katolikus árvaház jövőjének biztos és széles alapokra fektetése körül, — újlag kedvező alkalmat nyujtanak nekünk a nyilvános hála és a társadalom közelismerésének jeleit szolgáltatni egy philanthrop férfiú iránt, ki önzetlen adakozásainak dicsőítését nemcsak hogy soha nem kereste, de mindenkor tiltakozott azoknak egyszerű közzététele ellen is.

Kovrig Tivadar Deésen született. Anyjának nem volt teje, s mivel akkor az örmény anya gyermekét nem bizta dajka kézre, nehogy a tejjel együtt betegséget, esetleg a dajka rossz tulajdonságait is magába szivja, a szomszédba vitték a kis Tivadart: Czetz Gergelynek anyja szoptatta. Az emtestvérek felnöttek: Czetz Gergely a szamosújvári fiúárvaháznak lett egyik alapítója, Kovrig Tivadar pedig fejedelmi alapítványával a leányárvaháznak adott létet.

Családja a beköltözés előtt külföldön Ambrus (ambrosia: a halhatatlanság étele, az istenek étele; görögül: Athanasz, örményül: Hárágá, Haraga, Haragai) nevet viselt; az Ambrus név Moldva-Oláhországban Kovrig-ra (a román covrig jelentése: étel, perez) fordított. E család azon ága, mely Mária Teréziától nemességet nyert, átírással így írja nevét: Govrik (v. ö. Katalin, örményül Gádár).

Kovrig nagy adománya, melylyel a szamosújvári leányárvaház mielőbbi kiépíthetését még életében lehetővé kívánta tenni, korántsem áll egymagában; ez csak egy kis része annak, a mit már eddig tett... És itt nem szabad megfelejteknünk kedves, derék, mívelt nejről: Scheidel Katalinról sem, ki átalakító befolyást gyakorolt a nagy alapító jó lelkére. E vallásos, bőkezű nővel oly boldog életet élt, hogy nemcsak vagyonát, de jötteinek nem kis számát is szaporította.

Az elévülhetlen polgári érdemek iránt teljességgel nem maradhatott közönyös a kiválóan örmény város: Szamosújvár (a nagynevű alapítónak atyja e város falai közt született); miért is őt díszpolgárának választotta.

A Budapesten igen csinosan kiállított oklevél szövege szó szerint a következő:

Mi Szamosújvár szab. kir. város képviselő-testülete tudtul adjuk mindazoknak, a kiket illet, hogy az alólirt évben, napon és helyen városi közügyeink elintézése végett tartott közgyűlésünkben buzás-bocsárdi birtokos: tekintetes Kovrig Tivadar úrat, ki nemes szívre valló tényével, melylyel egy örmény katolikus leányárvaháznak Szamosújvár városában leendő felállítására 60.000 forint alapítványt tevén s ezzel az intézetnek, mint alapító, lételt adván, úgy a várost, mint a hazai örménységet örök hálaára kötelezte — a tisztelet, hála és elismerés kifejezéséül, valamint a nagyrabecsült személyét városunkkal összekötő kapcsolat szorosabbá tételeül, Szamosújvár szab. kir. város díszpolgárává egyhangúlag és közlelkedéssel megválasztottuk, felvettük és beiktattuk; jogosulttá tevén őt mindama jogok és előnyök élvezetére, melylyel városunk többi polgárai felruházvák.

Miről adjuk a város pecsétjével megerősített ezen díszpolgári okmányt.

Kelt Szamosújvárt 1894. évi január hó 17-én tartott képviselő-testületi közgyűlésünkben:

Placsintár Dávid polgármester. Osztian Kristóf főjegyző.

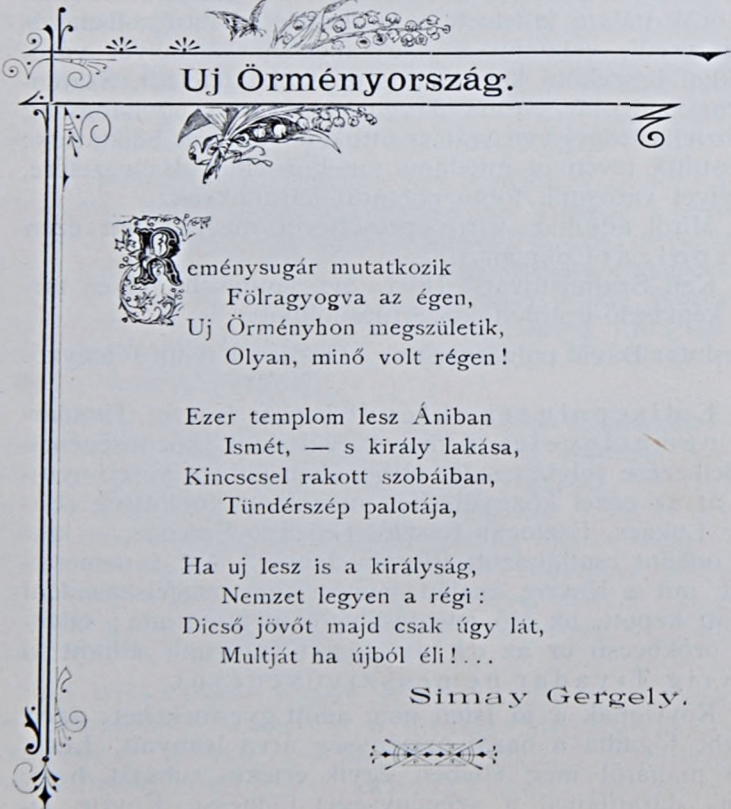
E díszpolgári oklevél képezi Kovrig Tivadar-nak nemeslevelét, a melyet városunk közönségének rendelkezése folytán saját otthonában ünnepélyesen nyújtott át az ezzel közgyűlésileg megbízott küldöttség (Bárány Lukács, Esztegár László, Gajzágó Ferencz, — kikhez önként csatlakozott Florián János). Azt a nemeslevelet, mit a Kovrig család nemesi ága másfél századdal ezelőtt kapott, az idő jelentőségétől megfosztotta; ellenben örökbecsű ez az oklevél, mit városunk állított ki Kovrig Tivadar nemesszivűségéről.

Kovrignak a jó Isten nem adott gyermekeket: azért örökbe fogadta a hazai örménység árva leányait. Levette magáról még élteben egyik értékes ruháját, hogy annak darabjaival a szegénységet fődhesse. Kovrig Ti-

vadar halála után is élni fog; mert az utódok árvái, kik áldani fogják szép emlékét, apjuknak fogják nevezni.

Adjon Isten a nemes alapítónak és jólelkű nejének tartós egészséget, hosszú életet, hogy saját szemeikkel láthassák derék, maradandó intézményük — felvirágzását.

Szongott Kristóf.



Uj Örményország.



Örménysugár mutatkozik
Fölragyogva az égen,
Uj Örményhon megszületik,
Olyan, minő volt régen!

Ezer templom lesz Ániban
Ismét, — s király lakása,
Kincsesel rakott szobáiban,
Tündérszép palotája,

Ha uj lesz is a királyság,
Nemzet legyen a régi:
Dicső jövőt majd csak úgy lát,
Multját ha újból éli!...

Simay Gergely.



Örményországon keresztül.

.. A travers l' Arménie russe, Paris, 1893. —

II.

Hat örmény „karavános“-ból, ugyanannyi teher-szállító és négy nyerges lóból, egy tolmácsból, egy szakácsból és két tatár lóvas kísérőből nagy nehézségek közt egybeállította Chantre és neje a karavánt, melylyel be szándékoztak hatolni Karabagh és Zanguezur bérczvidékeibe. A zanguezuri kerület eddig jóformán teljesen ismeretlen volt, s sok érdekes és tanulságos dologgal jutalmazta utasaink fáradozásait. Alig lehet nyomorultabb valamit elképzelni a kerület egymást felváltó örmény és tatár községeinek állapotánál. E községek közül egyike a legrégebbeknek Digh, melynek története visszanyulik s tizedik századig. Sáhántuchd királyné 998-ban a táthevi zárdának és püspökségnek adományozta. A halmok oldalaiba vájt ötödfél száz viskó alkotja manapság a községet, melynek a lakossága kizárólag örményekből áll.

A Kardas ormáról, 1710 méter magasságból leereszkedik az út Ghirussi felé. Megkapó látvány köti le az utazó figyelmét. Minden oldalon trachyticus tőzeg nyulványok láthatók, melyekből füst száll a magasba, jeléül annak, hogy emberek laknak a régi vár helyén, ezekben a sajtászerű hegyi odokban. Az új helység, igazgatási központja Zanguezur kerületnek, 3142 lakóst számlál, a kik valamennyien örmények.

Egy szép májusi napon tovább folytatta karavánunk útját a fensíkok felé, melyeken megjelennek már a nomád tatárok kibitka-i. Legelő nyájak szegélyezték az utat, s a mint feljebb emelkedtek, mind hűvösebbé vált a levegő. 2100 méter magasságban már az első hópelyhek borították el a talajt.

Útasainkat erre a vidékre Bergutset vagy Bazar-tsai völgye csábitotta: Örményországnak, sőt talán az egész világnak egyik legszebb pontja. A keskeny hegyi ösvényt minduntalan omladványok szakítják meg, a melyekhez tajtékozó zuhatagok csapkodnak. Az utazó alig mer futó pillantást vetni a Bergutsetre, melynek tompa morajjal

alázuhanó árja ezen a tájon felséges vizeséseket alkot. S a zuhatagok közepén, a sziklatörmelékeken szép tulipánok viritanak.

Május végén érkezett a karaván Tathevbe, a hol Chantre és neje meglátogatták a híres kolostort, melynek a fekvése valóban álmélkodásba ejti a szemlélőt. Fél verstnyire a helységtől egy szikla tetején emelkedik, melynek tövénél a Bazartsai hullámai hömpölyögnek tova. A nyolczadik században alapították, s a kilenczedik század óta szüniai érseki székhely. Nevét Eusdat-tól, szent Tádé tanítványától nyerte. A nevezetes építmény állapota sok kívánni valót hagy fenn. Rég tovatünt az az idő, midőn Der-Ohánnes püspök az építészetnek ezt a szemet elbájoló remekét alkotta, a mint Sziunikh történetirója megjegyzi. Mi sem hiányzott akkor ezen a helyen, voltak refectoriumok, munkaszobák, raktárak, könyvtár, püspöki sírboltok. Hatszáz szerzetes imádkozott itt Istenhez, s művelte nagy sikerrel a bölcseletet és a művészeteket... Manapság néhány szerzetes él itt, s azoknak élén Hámázárjántz érsek fogadta útasainkat.

Elhagyván Tathevet, tovább hatottak a zanguezuri bérczek közé. A katar-i rézbányákat óriási erdők váltották fel, melyeknek belsejébe nem hatol a napsugár, s a melyek néma csendjét csak a vizesések moraja szakítja meg. A fák csodás zöld lombozata alatt kanyargó út mindinkább közeledik az Araxes felé, melynek partját nagy fáradalmak után s folytonos veszélyek közt közelíthette csak meg a karaván, annyira nehéz a folyam völgyébe való leszállás. Az Araxest meredélyes sziklafalak fogják közre ezen a helyen. A nap heve teljesen kiégette e sziklákat, melyek közt sikamlós kigyózó ösvény vezet keresztül, közvetlenül a szakadék fölött, melynek mélyében mennydörgés-szerű robajjal rohannak tova a folyam vizei.

Ástátzor után majdnem teljesen nyoma vész a növényzetnek s útasaink átlépik Náchicseván kerület határát. Tikkasztó a hőség; fűrge gyikok az egyedüli élő lények ebben a magányban, melynek kietlensége minden képzeletet felülmúl. Olykor-olykor kisebb patakok medrén

kell útasainknak átgázolniok, s a határt őrző kozák őrszemek előtt. Majd pihenőt tartanak két csinos faluban, Ástátzor-ban és Migri-ben, a hol csodálatos esemény-számba megy az európaiak megjelenése.

Ástátzoron túl útasaink egy bérczszakadékba hatolnak, a melynek borzalmas nagyszerűsége már a hajdanokban is híres volt. Az Araxes sehoh sem nyujt ehhez hasonló látványt, medre nem egyéb, mint szikláknak tömkelege, a melyeken tajtékozva törnek meg a habok. Dubois de Montpéreux az egyetlen európai útas, a ki Chantreék előtt ezen a helyen járt. Szerinte a Dnieper vizeséseit is felülmulják az Araxes itteni zuhatagai, melyek némelyike 50—60 meter szélességű, mintegy tizenöt méternyi eséssel. Fűlsiketítő a zaj, melyet okoznak; tikasztó a hőség; a keskeny ösvényen alig képesek a lovak megállani. A leszállás után ismét kiszélesedik a völgy; az Araxes délnyugatnak kanyarodik s csakhamar teljesen eltűnik útasaink szemei előtt.

Ordubat tatár községben, Aderbejdsán egyik legheszebb helységében a muszلمان lakosság előzékenysége lehetővé tette Chantre számára, hogy sikerrel folytassa néprajzi tanulmányait. Nem messze innen, Ákuliszban is nagy szivességgel fogadta őt a vagyonos és művelt örmény lakosság. E hely szomszédságában láthatók Dsulfa városának romjai. Örményország egyik hajdani virágzó központjá-é, melyet a tizenhetedik században Abbas-sah elpusztított, lakosságát Ispahán környékére hurczolván. A pusztulás úralkodik ezen a tájon, melyet épület- és szobortörmelékek borítanak. Minden az elhagyottság szomorú benyomását kelti; hozzá a hőség is annyira rekkenő, hogy Chantre és neje kész örömet foglalnak helyet a „perekladnaja“-n, a mely elszállítja őket a síroknak és romoknak e mezejéről Náchicsévánba, Örményországnak egyik legrégebb városába, melynek eredete egészen elvesz a tovatűnt századoknak messzeségében.

A turkmantsai-i békeegyezmény 1828-ban Perzsia hatalmából Oroszország kezei közé juttatta Náchicsévánt. Lakossága — ez idő szerint nyolczezer ember — mintegy kétharmad részében tatárokból áll. A várostól néhány

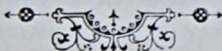
verstnyire fekfő, az Araxes fölé hatvan méternyire emelkedő Gármir-Vánk (veres zárda) kolostor megérdemelte Chantreék látogatását.

* * *

Erivánba visszatérvén, meglátogatták utazóink az Orosz-Örményország e kereskedelmi góczpontjától tizen-nyolcz verstnyire fekvő „Örmény Rómá“-t, Ecsmiádzint is. Mint tudva van, itt székel „szent Gergely útódja,“ a catholicos. A több izben restaurált ecsmiádzini templom egyik legszebb alkotása a tiszta byzanci stylnek. Falait frescok és aranyozások borítják, a melyeket csodaszép patinával vont be az idő. Színes üvegablakai meleg színekben fénylenek. Kincstára és kéziratgyűjteménye a legnagyobb érdeklődésre méltó s fölötte gazdag anyagot nyujt az örmény történelem és paleographia tanulmányozóinak, a kik azonban, mint az ecsmiádzini szerzetesek egyike Chantre előtt kijelenté, vajmi ritkán keresik fel a mai Örményország culturalis életének ezt a nevezetes központját.

— A harmadik közlemény jövő füzetünkben. —

Dr. Molnár Antal.



Már késő.

— Rajz. —

— Irta: Kritsa Klára. —

II.

Minden év nyarán ígérte Miron Erzsébetnek, hogy meglátogatja, de egyszer sem váltotta be ígértét, ezt vagy azt az okot hozva fel mentségül. És a leány ilyenkor sajnálatát fejezte ki, hogy nem láthatja viszont barátját, de reményét is egyszersmind az iránt, hogy valamikor mégis csak találkozandnak még egyszer az életben. Legutólszor azonban, hogy az ígélet ismét nem lett teljesítve, ezt írta:

„Megigérted újra, hogy meglátogatsz és nem jöttél el. Oh pedig most úgy vártalak!“ . . .

A művész kebléből mély sóhaj tör fel; kezével végig simítja homlokát; fölveszi a tollat s néhány ponttal és vonással befejezi a keringőt. Aztán előveszi hegedűjét és eljátsza azon új szerzeményét. E művének barát-nője nevét adta; oda van írva a hangjegy homlokára:

„Erzsébet keringő.“

Evvel fogja majd kiengesztelni e kedves leányt.

Mindig be akarta váltani ígéretét; komoly szándéka volt meglátogatni őt. Sokat küzdött önmagával: vágya vonzotta, de bensőjében egy kemény hang mindig viszsztatartá:

„Ne menj! Jobb ha ti csak lelkileg találoztok. Neked szerető hű nőd van, mi czélja lenne hát annak, hogy azt a leányt meglátogasd?“

A művész bensőjében most hiába szólal fel e kemény hang, nem hallgat rá, a vágy barátnőjét láthatni, oly erőssé fejlődött benne, hogy minden idegszála remeg attól.

E szavak: „Oh pedig most úgy vártalak!“ . . . ez eddig soha nem hangoztatott szavak, napok óta. mióta barátnője levelét kapta, gyötrik szívét s lelkére komor sötét felhőként nehezülnek. Elkezd a szobában alá s fel járkálni. Nincs nyugta, nincs maradása. A vágy oly erővel vonja, ennek többé nem bír ellentállni.

Most már határozata megmásíthatlan: holnap okvetlenül elutazik, meglátogatja barátnőjét. E lépésével úgy gondolja, nem vét a hűség ellen, melylyel nejének tartozik, hisz az érzelem, mely a leányhoz vonza, a legtisztább baráti szeretet, semmi egyéb, olyan vonzalom, minőt a művészet által áthatott lélek érezhet a hason lélek iránt.

Arczára nyugodt kifejezést erőszakolva, nejét keresé fel szobájában, a ki csak az előbb jött be az udvarról, hol egy magában élvezte a balzsamos levegőt.

— Beteg vagy János? kérdé megdöbbenve, a mint ennek halvány arczára pillantott.

— Nem vagyok beteg, volt a felelet.

— De valami bánt, ezt arczodból látom, mely mindig hű tükre volt érzelmeidnek. Légy őszinte édesem s mond meg nekem: mi bántja lelkedet?

— Őszinte leszek, de ne igyekezz megváltoztatni szándékomat. Holnap el akarok utazni s légy szives intézkedj, hogy az utazáshoz szükséges holmikat ma besomagolhassam. És izend meg kérlek tanítványaimnak, hogy nehány napig elmaradnak a zeneleczkék.

A nő bámulva tekintett férjére. Nem képzelhette, hogy mi jött neki, hogy egyszerre, minden előzmény nélkül azzal lepi meg őt, hogy holnap utazik.

— Hova akarsz utazni? kérdé.

A művész lelkes nagy szemeit nejére függesztve, habozva ugyan, de őszintén elmondott mindent; beszédjét e szavakkal fejezé be:

— Utazásom valódi célját elhallgathattam volna előtted, de nem tettem. Őszinteségem meggyőzhet arról, hogy nem olyan érzelem vonz ama leányhoz, mely miatt szívem irántad elhidegülhetne, csak pusztán a baráti érzelem.

Hiszem hogy e sorok olvasói között többen azon nézetben lesznek, hogy a művész, akarva, nem akarva, nem mondott igazat nejének, hogy csak baráti vonzalom az, mit a leány iránt érez.

Be kell ismernem, hogy ezt nehéz is elhinni, mert mi tagadás benne, efféle baráti viszony alig létezhetik, egy csepp a tenger vizéből. Az ilyen barátság időfolytán elfajul, szellemi magasztosságát elveszti s szerelmi érzelmmé változik. Br. Eötvös és Rónay Jáczint bizonyára ide céloztak azon állítással, hogy férfi és nő között barátság nem is létezhetik. Hanem a körülményektől sok függ; mert két magasan szárnyaló lélek találkozhatik s egymást a barátság ihletével ölelheti körül, a nélkül, hogy a szívben érzéki vágyak támadnának. A külvilágnak érzékeinkre és érzelmeinkre befolyása van, de két ihletett rokonlélek benső világára behatást nem gyakorolhat s így nem homályosulhat el a férfi és női lélek egyesüléséből származó tiszta baráti érzelem.

Ha lélektani szempontból tekintjük, sajátos azon benső baráti viszony, mely Miron és Erzsébet között létezett. Kizárva vala abból minden földi salak s így az iránya nemtelen nem lehet. De hogy is lehetett volna az, hisz a valódi rokonszenvből született barátság, az érzemények legnemesbiké, eszményi kivonata a legtökéletesebb emberi szeretetnek.

Nem kísértem meg leírni, hogy a művész neje mily érzelmek közt hallgatta végig férje beszédét.

Ha a nő nem szereti férjét, akkor is bántja, nem annyira a szívét, mint inkább hiúságát, ha a férj más nőért lelkesül; de ha a nő bálványozza férjét, van-e toll, mely képes volna hiven leírni azt a kínos érzést, a mely szívét marcangolja azon tudatban, hogy férje más nő láthatásáért eped?

Miron nejének kínos érzése közben az a gondolat villant át agyán, hogy ha ő most zokogva férje nyakába borul, ez meghatva könnyeitől, lemond szándékáról és nem utazik el. De aztán utána gondolta, hogy így még fokozodnék a leány iránt táplált volzalma, mert hű vágya: látni őt nem nyerne kielégítést. Nagy küzdelmébe került — de büszkesége segítségére volt — el nem árulni, hogy szívét a féltékenység demona hatalmába ejtje.

Erőt véve magán, így szólott férje utóbbi szavaira:

— Hiszek neked, mert te soha sem beszéltél valótlant.

Miron meghatottan csókolá meg neje kezét.

— Most pedig újra kérlek — mondá — láss hozzá, hogy holnap elutazhassam.

E szavak után magára hagyta.

A nő kebléből ekkor clőtörték a visszafojtott könyek, a pamlagra borulva sirt, zokogott keservesen...

Következő reggelen a művész elutazott.

A zajos nagyvilágtól távol eső székely-örmény községben elhangzott a déli harangszó. Miron János fekete szalon ruhába öltözötten, hóna alatt hangjegy tekereset tartva, lépett ki egyik vendéglő kapuján. Semerre nem nézve haladt lefelé a főútczán. A harangszó újra hallat-

szott, de most oly keservesen, mintha nem is harangszó, hanem fájo zokogás volna. Talán ez másnak fel sem tűnt, hiszen megszokott dolog, hogy halottért harangoznak, hanem a művész bánatos lelkében visszhangzott a harangok keserves zokogása.

De vajjon most miért bánatos a lelke, most midőn csak percek kérdése, hogy viszontlássza azt, kihez vágya oly régóta vonja?

Maga sem tudna magának számot adni arról, hogy miért borul el mindinkább a lelke, miért szorul össze, valami megnevezhetlen fájdalomtól, mind erősebben a szive, minél közelebb ér azon házhoz, melynek falai közt viszont fogja látni kedves barátnőjét.

A főutcán áthaladva, egy mellékutczába tér, még néhány lépést tesz, aztán habozva áll meg annak a földszintes háznak kapúja előtt, hol négy évvel előbb oly felejthetlen kedves perczeket töltött.

Vajjon a mint meglátja őt felsikolt-e örömeben a kedves leány? Vajjon keblére ölelheti őt a viszontlátás pillanatában — ha avatatlan szem sem lesz közelükben — és megpecsételhetik-e barátságukat egy csókkal? Miért ne tehetné ezt vele, kinek lelkét az ő lelkével a legtisztább benső baráti viszony rózsás köteléke összefűzve tartja?

Ily gondolatok közt dobogó szívvvel nyitá fel a kapút s lépett az udvarra. A ház hátsó ajtajánál egy szolgálót talált, ettől kérdezte, hogy hol van Erzsébet kisaszony?

— Tessék ott az első ajtón bemenni, ott van a kisaszony, ezt felelte a cseléd.

— Van még valaki benn? kérdé Miron.

— Most nincs senki, volt a válasz.

A művész az első szoba ajtajához lépett s halkan kopogott és be sem várva, hogy hangzik-e belülről engedély a bemenetelre, felnyitá az ajtót s belépett a szobába.

Itt oly kép tárult szemei elé, melynek láttára tagjai elzsibbadtak s szíverése elált. Ravatalon feküdt fehér ruhában, fején mirtusz koszorúval és arafátyollal, virágoktól körülvéve — Erzsébet.

A művész darabig mozdulatlanul állt, szemei mereven bámultak a halottnak halvány arczára. Aztán egy hörgésszerű sóhaj szakadt fel kebléből, a ravatalhoz lépett, megfogta a megmerevült jéghideg kezét — mely többé nem csalhat ki oly művészi hangokat a hegedűből — kezei közt melengette, mintha életet akart volna varázsolni bele és nézte, nézte sokáig, kimondhatlan fájdalommal az arcot, melynek vonásait a művészet ihlete, a szellem, mely azokból kisugárzott oly fényessé téve s mely most merev és mozdulatlan. És a mint így a halott szemléletében elmerült, úgy rémlett neki, mintha ennek elszáryalt lelke e szavakat hangoztatná a magasból:

„Már késő!”

Ez érzéki csalódás után a művész szívét elárasztó mély fájdalom könyekbe tört utat.

— Nagyon vártál engem te hű, te igaz barátnő! — zokogá, fejét a ravatal csipkéi közé temetve. — Sugárzó lelked érezte, hogy ki kell költöznie e gyenge, e törékeny hüvelyből; érezte, hogy itt kell hagynia a földet, mely nem méltó hozzá, még egyszer ez életben találkozni akartál velem, barátoddal és én annyi ígéret után végre eljöttem, oh de már késő! . . .

Egyideig csendesen sirt. Aztán fölemelte fejét, letörölve könyeit, szemeit újra ráfüggeszté barátnője átszellemült arczára s hosszan, némán elmerengett, mint oltárkép előtt . . .

* * *

D. városban jótékonycélú hangversenyt tartottak.

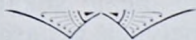
E hanversenyen Miron János egy gyászindulóját adta elő, több vonos hangszer kísérettel. A közönséget a remek darab annyira elragadta, hogy nem tudott hova lenni lelkesültségében.

A művész neje hallgatagon, szomorú arcczal ült.

Egyedül ő értette meg a hegedű könyekre indító hangjait; ő értette meg, hogy azokban a mélabús, pa-

naszos, majd fel-feljajduló hangokban, melyek halk fohászsza válva, lassanként elhaltak, elszárnyalt rokon lelkeért sír, kesereg a művész, azért a sugárzó lélekért, ki vel soha sem fog e földön találkozni . . .

A gyászindulónak ezt a címet adta szerzője:
„Már késő.”



Ábgár herczeg álma.

(Tündérrege.)



Mély völgy-ölén örök szép Ararátnak,
Hol a czédrus és a pálma él, —
Sátorában Ábgár herczeg ül,
S a mint mereng, oly boldog és kevély!

Nemes tűz ég sötét szemében,
Lelke mélyén gazdag költészet;
Halvány arczán egy forró érzelem
S ajkán az ábránd mosolyja éled.

S az ifjú herczeg csöndes sátorában
Álmának édes érzetén,
Felsóhajtván, hő karjait kitarja:
Mit képzetében lát, — egy tünemény.

S a mint így ébred, a királynő,
Leó királynak ékes hitvese,
Armeniának fényes csillaga,
Az örök szép, bájos Ripszima
Belép fiának sátorába. —

»Mit álmodál én szép vitézem,
Ábgár herczeg, — dicső fiam?
Mért arczodon dics-fény honol,
S szemed ragyog oly boldogan?»

Mély hódolat- s nagy tisztelettel
Ábgár herczeg imígy felel:
»Álmaimban csodás kertben valék,
Királyném, — hol illatos volt a lég;
Hol napsugárnál ragyogóbb tündérek
Égő szemei szívem' elbűvölék.

És én beléptem igézetten,
Körüljártatva rajtok szemeim' —
Ékes virágok bársony szirma
Hinté mosolyját én felém;
Nemes babérfá dús virága
Hullott én rám a kert ölén —
S keblem e varázs mámorától
Hevült, hevült, — úgy érezém! — —

És im a lombok bűv körében,
Mesés virágok közelében,
Egy tündérhölgy ült csöndesen,
Üdv mosolylyal üdvözölve, —
Földi volt-e? égből jött-e?
— Vagy kikelet hirdetője? —
Ki kérdezte volna tőle?!

Menni vágytam, s meg-megállék,
Mintha nem is földön járnék, —
Fénysugárral telt volt a kert tája,
Fényt a tündér szeme hintett rája.

S mint a nyárnak forró tűzhevében,
Tündökölt a virág örömeiben,
S a fák lombja enyelgve hullámzott, —
Ráhullatva a sok szép virágot.

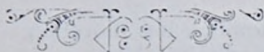
S e virág özömből a fényes tündérnő
Remek kezében egy ékes rózsaszállal,
Szemeiben mondhatatlan bájjal,
Felém közelg a csodás virággal.

„Armeniának fényes napja, Te!
Földfiának kérni ha szabad, —
Kezedből engedd nékem által, —
Szólék vala, — szép rózsaszáladat!
Hogy megőrizsem és hiven megtartsam
Emléki, hő szívem felett —
E szép napért, — mely ime, közeledbe,
Tündérlakodba, — ide vezetett!„

A tündérhölgy oly andaliton nézett;
Szelid mosolylyal bűvös ajkain,
S virágszirommal elborítva engem,
Ellebegett a szellő szárnyain.

S ah, álmaimban királyném e perczben
A tündér-alak újra megjelent,
Bájos szemében üdv mosolylyal,
Boldogítva engemet; —
S szívem még e látománytól,
Most is oly édesen remeg!....

Mihálfi Imre.



A magyar miniszterium örmény tagjai.

§ Zamosújvár díszpolgára: báró Bánffy Dezső képviselőházi elnök, vármegyénk volt főispánja, Ő Felsége által Magyarország miniszterelnökévé nevezetvéni ki, az általa megalakított új kormány tagjai között két örmény miniszter emeltetett a korona tanácsosainak díszes állására. Névszerint az új pénzügyminiszter: Lukács László volt államtitkár ugyanazon miniszteriumban, -- és az új kereskedelmi miniszter: Dániel Ernő, az országgyűlés képviselőházának tagja.

Nem fölösleges ez alkalomból arra emlékeztetnünk, hogy a magyar miniszteriumok központi személyzetében, az új alkotmányos aera (1867.) óta, az eddigi két örmény miniszteren kívül (Gorove István és Lukács Béla) a különböző szakokban még többen, nevezetesen a következő örmény tisztviselők szolgáltak u. m.: Lukács György belügyminiszteri államtitkár, — Novák Lajos belügyminiszteri tanácsos, — Dániel Ignác igazságügyi osztálytanácsos, — Jakabb Bogdán földmívelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszteri osztálytanácsos, — Dr. Simay János igazságügyminiszteri segédtitkár, — Dr. Papp Márton vallás és közoktatásügyi miniszteri fogalmazó, — Dr. Gopcsa László, vallás- és közoktatásügyi miniszteri fogalmazó, — Simay Salamon, Gajzágó Gerő és Dr. Tódorffy Domokos, mint igazságügyminiszteri segédfogalmazók. Ezen kívül az egyes miniszteriumokba szolgálattétel végett beosztott

külsíztísvíselők és szakközégek, az alárendelt miniszteri számvevőségek, valamint a segéd- és kezelőhivatalok kisebb-nagyobb állású tístísvíselői között is többen voltak a lefolyt időszak alatt, — illetve vannak még jelenleg is alkalmazásban, örmény polgártársaink közül.

Mint az előbb elmondottakból kítűnik, a magyar haza központi kormányában 1867. óta már négy örmény miniszter, névszerint: Gorove István, Lukács Béla, Lukács László és Dániel Ernő foglaltak helyet; s kívülök még egy örmény államtitkárunk is volt — mint említettük — a belügyminiszteriumban, az elhunyt Lukács György személyében.

Ezen, úgy véljük, olvasóinkat is közelről érdeklő adatok közlése után, helyénlevőnek látjuk itt említést tenni arról, hogy a volt kereskedelmi miniszter: Lukács Béla, mostani visszalépése alkalmából „valóságos belső titkos tanácsossá“ neveztetett ki.

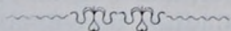
Befejezésül álljanak itt még azon életrajzi vázlatos adatok, melyeket a két, újonnan kinevezett miniszter: Lukács László és Dániel Ernő eddigi pályája és közéleti működésének ismertetése végett, a budapesti lapok közleményei nyomán, alkalmyszerűleg összefoglaltunk:

Lukács László az új pénzügyminiszter született 1850-ben Zalatnán Alsó-Fehérmegyében. Tanult Kolozsvárt, a hol jogot is végzett. Azután nagy tanulmányútat tett Belgiumban, Németországban és Franciaországban, hol leginkább bányászati és nemzetgazdászati tanulmányokkal foglalkozott. Szerzett tapasztalatait közzétette és e művei mély szakismeretet és éles megfigyelő tehetőséget tanusítanak. 1874-ben a győri akadémiához tanárnak nevezték ki, de ezen állást egészségi okokból elhagyta. Apja halála után családjuk bányáinak kezelését vette át. 1878-ban választották meg képviselőnek s ekkor kezdé nyilvános működését. A képviselőházban csakhamar kítűnt szorgalma és szakismerete; Tisza K. ennek folytán miniszteri tanácsossá nevezte ki és ettől kezdve minden nagyobb pénzügyi műveletben része volt; 1891-ben kilépett a pénzügyminiszteriumból, de 1893-ban ismét belépett. Neje Jolán N.-Várad volt polgármesterének, később

belügyminiszteri államtitkárnak Lukács Györgynek leánya. Senki sem hivatottabb nálánál a Wekerle által kezdett munkát befejezni.

Dániel Ernő kereskedelmi miniszter 1843. május 3-án Elleméren, Torontálmegyében született. A gymnasiumot Temesvárott, a jogi tanulmányokat a budapesti egyetemen végezte. 1865-ben Torontálmegye tiszteletbeli aljegyzőjévé neveztetett ki; 1867-ben szolgabíró, majd 1868-ban — miután ügyvédi diplomát nyert — törvényszéki ülnökké választatott. 1870-ben mint Deák-párti, a béga-szent-györgyi kerületben képviselővé választatott; ugyanezt a kerületet képviselve 1872. és 1875. évi országgyűléseken. 1878-ban N.-Becserek város képviselőjévé választatott. 1884. óta a pancsovai kerületet képviseli. 1875. óta a szabadelvű párthoz tartozik. Gazdasági téren élénk tevékenységet fejtett ki. 1876-ban ujonnan szervezte és rendezte a nagybecskereki tiszai ármentesítő-társulatot, melynek azóta folytonosan elnöke. Ugyancsak a 70-es években részt vett a tiszavölgyi társulat alakulásában, melynek azóta központi bizottsági tagja; 1881-ben engedélyt nyert a nagykikindai- nagybecskereki vasút kiépítésére, melynek ez idő óta igazgatósági elnöke; igazgatósági tagja továbbá az első erdélyi vasútnak, elnökigazgatója az első pesti hazai takarékpénztár-egyesületnek és számos egyéb jótékony és közhasznú intézetnek. Tagja volt rendszeren a delegáczióknak és a pénzügyi bizottságnak.

Megjegyezhetjük végül, hogy a pénzügyminiszter arczképét folyóiratunkban már volt alkalmunk bemutatni, a kereskedelmi miniszter arczképét pedig közelebbről szintén lesz alkalmunk a közlendő képeink sorába iktatni!



Sz.

Nyílt levél az erdélyi örmény katolikus papsághoz.

Örvendetes mozgalom indult ki Rómából a keleti egyházak érdekében. Mindnyájunk előtt ösmertes az, hogy Ő Szentsége, a római pápa magas figyel-

mének mily kiváló tárgyat képezi a keleti egyházak helyzete. A lapok is fenkölt hangon szólnak az ezen egyházak viszonyainak rendezése czéljából a Vatikánban imént tartott tanácskozás eredményéről, mely hivatva lesz a keleti szertartású katolikus egyházak hiveinek keblét is megnyugtatni; közvetve pedig ezen egyházak felvirágzását s fenmaradását biztosítani; és a keleti nemegyesült egyházak áttérését, illetőleg a római egyházzal való unioját előmozdítani.

Szentséges atyánk-, a római pápának emez egyedül Isten dicsőségének előmozdítására s az emberek lelki üdvére irányzott törekvése nem új. A római Szentszék mindig tárt karokkal ölelte magához a keleti egyházak hiveit; laktak legyen azok a világ bármely tájékán és beszéltek legyen bármely nyelven; ha vele hitegységben éltek, édes gyermekeinek tekintette őket; sőt ezek érdekében nem egyszer emelte fel szavát és nem egyszer hirdette ki főpapi parancsát „orbi et urbi:“ „Quum rituum varietas in una eademque fide catholica peculiare Ecclesiae militantis decus consistat, hujus varietatis in sua integritate conservatio rei catholicae interest“ — és ismét: „Volumus ut omnes catholici fiant, non ut omnes latini fiant.“ — Ujak csak a mód és eszközök annak a lánglelkű főpapnak kezében, kinek minden irányban figyelmes jóakaratóval karöltve járó nagy tudománya és bölcsesége előtt ország-világ tisztelettel meghajol.

Nincs kétség benne, hogy a keleti egyházak, főkép pedig ezeknek azon szétszórt töredékei (diasporái), melyek saját szertartású főpásztort nélkülözni kénytelenek s ily körülmények között helyenként a latinizáltatástól tartanak, csak újabb bizalommal és örömmel tekintenek Róma felé! — Hogy az erdélyi örmény szertartású kath. egyháznak is, mint keletinek a viszonyok természeténél fogva, az aggodalomra szintén lehettek okai, ki tagadhatná?! S így habár látjuk, hogy erdélyi örmény püspökségünk visszaállításának nehézségei nem kicsinyelhetők: mi is remény- és örömtelten üdvözöljük ama mozgalmat és nem szününk meg Róma felé irányozni reményeink horgonyát!

Azonban a közös cél elérésére tennünk is kellene már valamit! Mit, mennyit és mily irányban? ez egy előleges összejövétel és együtt-tanácskozás tárgya lehetne.

Indítványozom tehát, hogy lehetőleg, még a nagy bőjti időszak előtt a magyar-örmény központban: Szamosújvártt, hol kartársaink is nagyobb számmal vannak, értekezletre gyülnénk össze a teendők megbeszélése végett.

Egyházunk egész történeti multjában, valamint a pápaság üdvös intenczióiban gyökerező jogainknak a katholicizmus legszentebb érdekében leendő fentartása és érvényre juttatására ösztönözzen bennünket ama latin axioma: „Vigilantibus favent jura!”

Fáraó Simon.



A jó pásztor.

— Csákány Ádeodát főesperes emlékezetére. —



lte az erények
Honában tündöklött,
Alkonya ragyogott
Érdemei fölött.

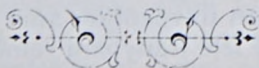
Elköltözött földi
Pályájáról végre;
Nem borul Istene
Oltára képére,

Multja — Szamosújvár'
Erkölszi fénye volt;
Örmény hiveinek
Szive érte lángolt.

De a nagy ég megnyílt
Biztatón fölötte, —
Isten szine előtt
Örvendvén örökre.

Födje el porait
Enyhén a néma hant, —
Zengjen dicséneket
Fölötte égi lant!

Murádin János.



A magyar-örmény nemes családok czímerlevelei.

Közzéteszi : dr. Temesváry János.

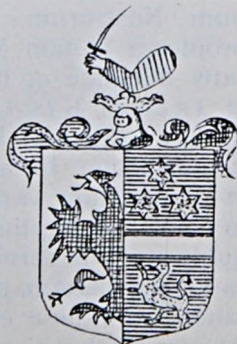
XV.

Kis család.

E magyar-örmény nemes családnak, mely Kis Ernőt, az 1848/9. szabadságharcz vértanuját, az aradi Golgothán elvérzett hős honvédtábornokot büszkén nevezi szülöttjének, czímerszerzői Kis Gergely, Lukács és Jakab erzsébetvárosi örmény kereskedők voltak, kiket a hazai kereskedelem előmozdítása körül kifejtett bokros érdemeik, nem különben a hét éves háború hadi költségeinek fedezésére a kincstárnak önkényt felajánlott nagyobb pénzösszegük megjutalmazására Mária Terézia királynő Bécsben 1760. október hó 7-én kiadott czímerlevelével megnemesített, nemesi rangra emelvén Kis Gergelylyel együtt ennek nejét Hankovics Annát, Izsák, Miklós fiait és Kata, Mária leányait; Kis Lukácssal nejét, Hankovics Rebekát. A czímerlevél szövege következő:

Nos Maria Theresia etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod cum Regnandi suavitatem nihil magis in Principibus, quam continui munificentiae actus commendarent, ideo cum ad nonnullorum fidelium Nostrorum demissam commendationem Nostrae propterea factam Maiestati, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis Gregorii, Lucae et Jacobi Kis Civium, et Quaestorum Oppidi Nostri in Transylvania Elisabethopolitani, quae iidem Nobis, Augustaeque Domui Nostrae cum alias pro temporum et occasionum varietate, tum vero negotiationi cum emolumento vectigalium nostrorum insistendo et signanter quidem in moderni Belli circumstantiis ad aerarii Nostri rationem certam pecuniae summam offerendo, et praestando exhibuisse et impendisse perhibentur, eosdem Gregorium, Lucam, et Jacobum Kis, eorumque et quidem Annam Hankovics Gregorii, Aureliam Pap Lu-

cae, et Rebeccam Hankovics Jacobi consortes, Liberosque Isaacum et Nicolaum Catharinam et Mariam Gregorii, et alterum Lucae iam natos, et in posterum Divina Benedictione e legitimo thoro nascituros Haeredesque et Posterios eorumdem utriusque sexus universos de supremae Potestatis Nostrae Regiae et Principalis plenitudine, Gratiaque speciali e statu et conditione ignobili clementer eximendo in coetum et numerum verorum, ac indubitatorum antelati Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, ac Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium duximus annumerandos, cooptandos et adscribendos, annuentes et ex certa scientia Nostra, animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo deinceps futuris et perpetuis semper temporibus omnibus iis Gratiis, Honoribus, Privilegiis, Praerogativis et Immunitatibus, quibus caeteri veri et indubitati dicti Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum ac Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobiles natura, iure et ab antiquo utuntur, fruuntur et gaudent, uti, frui ac gaudere possint ac valeant. In cuius quidem Nostrae erga eosdem Gregorium, Lucam et Jacobum Kis, praefatosque eorum declaratae Benignitatis signum, veraeque et perfectae Nobilitatis Testimonium haec Arma, seu Nobilitatis Insignia: Scutum videlicet militare erectum palari-ter bipartitum, priore sui parte argenteum, cui dimidia explicata nigra aquila, rostro et cruribus, seu armis aureis partitioni adhaerere visitur: posteriori vero parte coelestini coloris: argentea fascia discriminatum, superne tres stellas sexangulas aureas situ triangulari .∴ inferne denique Leonem aureum in posteriores pedes erectum, rictu hiantem, Lingua sanguinea protensa, cauda ad tergum reflexa repraesentans; Scuto superincumbit Galea tornearia clath-



Kis család czimere.

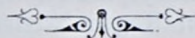
rata seu aperta, coronataque, situ ad dextram obliquo Nobilibus propria, Brachio humano rubra manica induto, et in vola nudata Framea praedito fastigiata. Phalerae seu Lemnisci dextrorsum aureae et caeruleae, sinistrorsum vero argenteae et nigrae a cono galeae in utrumque Scuti Latus venuste defluunt illudque exornant; prout haec omnia in capite seu principio praesentium Literarum Nostrarum docta manu, et arte pictoris genuinisque suis coloribus adumbrata et expressa lucidius ob oculos intuentium posita cernuntur eisdem Gregorio, Lucae et Jacobo Kis, praefatisque eorum Gratiosae danda duximus, et concedenda decernentes, et ex certa scientia Nostra, animoque deliberato concedentes. ut ipsi a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus eadem Arma, seu Nobilitatis Insignia more aliorum verorum et indubitatorum memorati Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium sub iisdem Juribus, Privilegiis, Praerogativis et Immunitatibus, quibus caeteri veri et indubitati praelibati Principatus Nostri Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobiles natura, iure et ab antiquo utuntur et gaudent, ubique in Proeliis, Certaminibus, Pugnis, Hastiludiis, Torneamentis, Duellis, Monomachiis, ac aliis quibusvis exercitiis Militaribus et Nobilitaribus, nec non Sigillis, Velis, Cortinis, Aulaeis, Annulis, Vexillis, Clypeis, Tentoriis, Domibus et Sepulchris, generaliter vero in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub merae, verae, sincerae et indubitatae Nobilitatis titulo, quo eos ab omnibus cuiuscunque Status, Conditionis, Honoris, Dignitatis et Praeeminentiae hominibus insignitos dici, nominari, haberi et reputari volumus, mandamusque ferre ac gestare, ac iis in aevum uti, frui et gaudere possint ac valeant, Haeredesque et Posteriores eorum utriusque sexus universi valeant atque possint. Imo Nobilitamus, damus et conferimus harum Nostrarum Maioris et Authentici

Sigilli Nostri impendentis munimine roboratarum vigore et testimonio Literarum mediante. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, Die Septima Mensis Octobris, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Sexagesimo, Regnorum vero Nostrorum Vigesimo.

Maria Theresia m. pr. Gabriel Comes de Bethlen m. pr.
Franciscus Bándi m. pr.¹⁾

A magyar-örmény Kis család a neki 1760-ban adományozott czímerlevél alapján tehát a következő czímert használja: a hasított pajzs jobb ezüst mezejében fekete sasnak kiterjesztett szárnyu jobb fele látszik, míg az ezüst gerendával vágott kék bal mezőnek felső felében három (1, 2), hatágu arany csillag, az alsóban pedig ágaskodó jobbra néző arany oroszlán látható. Sisakdisz: arany leveles koronán nyugvó vörös mezbe öltözött jobb kar markában kivont kardot villogtat. Foszladékok: jobbról kék arany, balról fekete ezüst.²⁾

A Kis család, mely Kis Ernőben, a halhatatlan vértanúban, férfiágon kihalt, Erdélyből nem sokára Torontál vármegyébe is átszármazott s ott 1782-ben királyi adománylevél útján szerzé Elemér és Ittebe uradalmait.



Korbuly család (lompérdi).

E magyar-örmény nemes család czímerszerzője K o r b u l y B o g d á n kolozsvári nemzeti színházi választmányi tag s utóbb intendans volt, kinek nem különben hitestársától, Bogdánfi Margittól született Géza fiának, Ida nevű leányának és valamennyi mindkét nembeli törvényes ivadékanak, részint első sorban a fentebb említett kolozsvári nemzeti színház érdekében, részint általában a magyar nyelv és színművészet fejlesztése körül kifejtett érdemeinek és áldozatkészségének megjutalmazására I. Ferencz József király Bécsben 1879. márczius hó 31-én

¹⁾ Az országos levéltárban levő eredeti fogalmazványból,

²⁾ E czímert közli Nagy Iván is i. m. VI. köt. 250. l., nem különben Siebmacher I. i. m. IV. köt. 311. l.

kelt czímerlevelével a Lomperdi előnév használatának engedélyezése mellett magyar nemességet adományozott. A czímerlevél szövege a következő:

Mi első Ferencz József stb. Emlékezetül adjuk, ezennel tudatván mindenkkel, kiket illet, hogy Mi személyünk körüli magyar Ministerünk előterjesztése folytán kegyelmes tekintetbe és figyelembe vevén hívünk Korbuly Bogdán kolozsvári nemzeti színház választmányi tag Felségünk és Felséges Uralkodó Házunk iránti tántorithatlan hűségét és azon érdemeit, melyeket Ő Felségünk és Felséges Uralkodó Házunk érdekében nemkülönbön Magyarhon és társországai közjávára az idő különbözősége és alkalom szerint hazafias tevékenysége és áldozatkészsége, — továbbá a magyar nyelv és színművészet, de különösen a kolozsvári magyar nemzeti színház körül, a nyári színház építtetése, a mutatkozó hiányoknak sajátjából eszközölt pótlása, a ruha-, valamint a szer- és könyvtárnak új költséges szerekekkel való gazdagítása, a művészi erők csoportosítása és az előadások technikai diszének fejlesztése által magának szerzett, nevezett Korbuly Bogdánt és általa hitese neje született Bogdánfi Margittól származott Géza nevű fiát és Ida nevű leányát s Isten áldásából né tán ezután születendő mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékát és maradékát, mind az imént említett kiváló érdemekért, mind pedig királyi kegyelmünk és kegyelmességünknel fogva, melylyel dicső emlékezetű Elődeink a boldogult magyar királyok példájára mind azt, ki Felségünk és Felséges Uralkodó Házunk és Magyarországunk szent koronája iránt szép, jó és nemes tettek által magának érdemeket szerezni és az erény ösvényét követni törekszik, jutalmazni és hathatos buzdításul a jutalom kitűnő és maradandó jelével és emlékével földíszíteni szoktuk, királyi hatalmunkból és különös kegyelmünk és kegyelmességünkől Magyarországunk s társországai valóságos, igaz, régi és kétségtelen nemesi közé és sorába már 1878 évi pünkösdi hó 1-én kelt legfelsőbb határozványunkkal felveendőnek tartottuk, királyi kegyelmünk és kegyelmességünk bővebb tanuságául neki még a Lomperdi előnév használhatását megenged-

vén, úgy hogy ezentúl jövendő örök időig fennevezett Korbuly Bogdán s mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadéka és maradéka a lompérdi előnév használata mellett mindazon jogokkal élhessen és bírasson, melyekkel említett Magyarországunk és társországainak valóságos, igaz, régi és kétségtelen nemesi eddigelé törvény, vagy hajdani szokás szerint bármikép éltek és bírtak, vagy élnek és bírnak. Mely iránta tanusított legfelsőbb királyi kegyelmünk és kegyelmességünk bővebb tanuságául s a valóságos, igaz, kétségtelen nemesség örök időig fenmaradandó jeléül neki és mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékának és maradékának következő czímert vagy nemesi díszjelt adtunk és engedtünk:



Korbuly család czimere.

Egy álló arany vitéz-vért, jobbra kék félszög vonal által keresztül húzva, melyen két arany gabona-kéve fekszik, a vonal feletti mezőben, a vért balszögletében természetes színű álarcz alálebegő kék szalagokkal, az alsó mezőben pedig egyenesen felállított horgony látható. A vért felső főszélén koronázott nyílt lovagsisak nyugszik, jobbra, balra kék arany sisak takarókkal, a sisak koronájából két aranyhegyű kék-színű bivaly szarv között egyenesen felállított fekete horgony emelkedik, — a két szarv felső nyílásának mindegyikében három arany búza-kalász van tűzve.

Kegyelmesen elhatározván és megengedvén továbbá, miszerint ezen czímert vagy nemesi díszjelt jövendő örök időig többször nevezett és ezentul már nemes lompérdi Korbuly Bogdán mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékai- és maradékaival együtt Magyarországunk s társországi valóságos, igaz, gyökeres és kétségtelen többi nemeseiként mindazon joggal, melylyel ugyanazok törvény vagy hajdani szokás szerint éltek és bírtak vagy

élnék és bírnak, viselhesse és használhassa ezen valóságos, igaz és kétségtelen nemesi cízzel, hogy Őt és mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékát és maradékát minden rendű, állapotu, hivatalu, méltóságu és tekintetű egyének felruházzanak s díszesítettnek tartsák és ismerjék nemcsak akarjuk, de kegyelmesen parancsoljuk. Minek emlékeül és örök jeléül többször említett lompérdi Korbuly Bogdánnak s mindkét nembeli valamennyi törvényes ivadékának és maradékának apostoli magyar királyi függő pecsétünkkel megerősített jelen címéres nemesi kiváltság-levelünket tartottuk kegyelmesen kiadandónak és engedendőnek. Kelt a Mi őszintén kedvelt Hivünk nagyságos Bárány Wenkheim Béla valóságos belső titkos tanácsosunk Szent-István magyar királyi jeles rendünk nagykeresztes vitéze, Lipótrendünk és az olasz királyi Szent-Móritz és Lázár rend nagykeresztese, a török császári 1-ső osztályu Medjidie rend birtokosa és Személyünk körüli magyar ministerünk kezei által Bécsben Ausztriában bőjtmás hava harminczegyedik napján, az Ur ezernyolczszáz hetvenkilencededik, Uralkodásunk harminczegyedik évében.

Ferencz József s. k.

Tisza Kálmán s. k.¹⁾

A lompérdi Korbuly magyar-örmény nemes-család címere tehát a következő: a két arany gabona kéve által díszített, kék jobb harántgerenda által két részre osztott arany címerpajzs felső részében természetes színű, alálebegő kék szalagokkal ellátott álarcz, alsó részében pedig egyenesen felállított fekete horgony látható. Sisakdísz: két aranyhegyű kékszinű és három arany buzakalászszal díszített bivalyszarv között arany leveles koronán egyenesen álló fekete horgony. Foszladékok: jobbról és balról egyaránt kék-arany.²⁾

¹⁾ A címerszerző birtokában levő eredetiből.

²⁾ E címcr Nagy Iván és Siebmacher I. előtt egyaránt ismeretlen.

Kisebb közlemények.

Czetz tábornok regénye. A Turszky-ezrednek egy hadnagya (mint egy budapesti lapban olvastuk) 1848-ban megkérte Pesten egy előkelő úri leány kezét. A kérők többen voltak, a választás késett, az idő pedig 48-ban gyorsan haladt. A Turszky-ezredbeli hadnagy átlépett a honvédekhez s az erdélyi csatateréken mint Bem vitéz tábornok főnöke, a muszkaverő Czetz tábornok írta be nevét a magyar történelembe. Hadnagykori ideálja közben férjhez ment. A nagy katasztrófa után Czetz tábornok Amerikába menekült, s most Buenos-Ayresben él szintén tábornoki rangban, mint a katonai akadémia igazgatója. Ideáljának férje azóta meghalt. Négy évtized után a hírlapokból értesültek egymás hollétééről s levelezésbe léptek. Az ezredéves kiállítás alkalmából Czetz János tábornok haza készült jönni, de most levél érkezett tőle H. Gézáéhoz, melyben azt írja, hogy a Délamerikából való hazajövetelre, a hosszú tengeri útra, aligha fog vállalkozhatni, s így nem fogja viszontláthatni sem hazáját, sem 47. év előtti ideálját!

A magyarok ősi hazája. Zichy Jenő grófnak kívül még egy magyar aristokrata készül most a magyarok őshazájának kutatására. Ez a kutató Vay Miklós báró, a ki ján. 19-én indult a Kaukaszba egyedül minden kísérő nélkül. Onnan belső Ázsián keresztül az ázsiai angol birtokok felé veszi útját, mindenütt azt kutatva, nem akad-e valahol a magyarok vándorlására emlékeztető nyomokra. Vay báró kutatásainál számít az angol királyi ház egy tagjának, az örmény trónra jelölt Teck herczegnek támogatására, a ki maga is magyar vérből származott s a ki a bárónak régi ismerőse.

A czári korona gyémántjai. Oroszország nagy birodalmi jelvényei a következő óriási értékű darabokból állanak u. m.: a koronából, mely a bizánczi korona mintájára készült, s melyet a műértők egy millió és százezer rubelre becsülnék; ez a korona két részből áll, melyek egyike a nyugat-római, másika a kelet-római (bizánczi, görög) császári birodalmat jelképezi; ezek között nyergesen emelkedik a körtealakú rubintra megerősített s öt nagy gyémántból álló kereszt. — Ezt a pompás koronát II. Katalin czárnő készíttette nyomban trónralépése után egy genfi ötvösnél. Az említett nagy rubintokon kívül a korona csupa gyémántokból és ötvennégy hibátlan, nagy, keleti drágagyöngyből áll. — A birodalmi jelvények közé tartozik még a jogar, (kormánypálca), melyet a mult században Pál czár csináltatott a koronázására. Értékes gyémántokkal diszes; melyek közül a leghíresebb a »Lázarev« és »Orlov« néven ismeretes, melyről annyi monda terjedt el. Az angol korona híres »Kohinur«-jával együtt a delhi-i nagy mogul trónja előtt álló arany oroszlan két szemét alkotta, aztán mint valami értéktelen üveg vagy topázdarab kézről-kézre járt, —

mig végre megvásárolta egy Lázárev nevű örmény kereskedő, ki életének kockáztatásával Szentpétervárra vitte és II. Katalin czárnőnek felajánlotta. A czárnő drágálta az akkor még nyers állapotban volt, köszörületlen gyémántot, Lázárev tehát azt Hollandia fővárosába: Amsterdamba, a gyémántkereskedés központjába vitte. Itt Orlov Alexej gróf vásárolta meg azt négyszázötvenezer rubelért, megköszörültette és a czárnő részére felajánlotta, — egyúttal pedig Lázárev számára nemesi oklevelet és kétezer rubel évi járadékot eszközölt ki! Az »Orlov« néven ismeretes gyémánt súlya: százkilenczvenkilencz karátnál valamivel több, tehát több mint nyolcz karáttal nagyobb súlyú, mint a »Kohinur« néven ismeretes angol korona-gyémánt; holott csiszolás közben is több mint kilencz karátot veszített súlyából. Az »Orlov«-gyémánton gyönyörűen zamánczozott kettős sas áll, fényét csodálatraméltónak mondják, s harmincz évvel ezelőtt körülbelül két millio és négyszázezer rubelre becsülték. — Úgy a császári jogart, mint a birodalmi arany-almát is Pál czár koronázására készítették; az utóbbit három sor gyémántból álló öv veszi körül, — a felső övben óriási zafir-kő van, melyen gyémántokból összealkotott kereszt áll. — A czarevna koronája sokkal kisebb ugyan, de epp oly alakú, mint a czáré. Bécsben készült és csupa gyémántból áll. A pétervári téli palotában őrzött koronagyémántok összes értéke körülbelül tizenkét millió rubelre becsültetik.

Irodalom és művészet.

Idegen utazók. Nem régen két munka jelent meg az örményekről és Örményországról; e munkákról egy örmény lap a következőket írja: »Az egyik mű, melynek czime: 'Du Caucase au Golfe Persique' elég terjedelmes; írói Müller Simon és Iverna I. művökben a keleti kath. missziókról is szólnak. A második munkát 'Arménie, Kurdistan et Mésopotamie' czím alatt a francia Sole írta. Ezek az utazók sem a néppel, sem egyetlen egyházi személylyel érintkezésbe nem jöttek; innen a részrehajlóság, mivel e művekben találkozunk, midőn az örmény egyházzól és az örmény nép sajátágairól írott fejezeteiket olvassuk.«

A magyar Chorenei. A magyar történelmi társulat kitünően szerkesztett közlönye: a »Századok« 1895. ján. 15-én megjelent első füzetében (89. lapon) ezeket írja: Szongott Kristóf »Nagy-Örményország története« czímmel a harmadik könyv fordítását teszi közzé Chorenei Mózes után (a Szamosújvár városi örmény kath. nyilvános algymnasium XVII. értesítőjében). Az itt közölt részben szent Tiridát halálától az Arsacida nemzetségnek a tróntól és szent Gergely utódainak a papságtól való megfosztásáig történt események vannak elmondva. Szongott fordítása jól simul az eredetinek régies nyelvéhez és előadásához. S az érdeklődők haszonnal

olvashatják az egész történetet, mely bő adat-magyarázattal szolgál az olvasónak.»

A régészeti köréből. A Szamosújvár mellett létezett római állótáborból az Archaeologiai Értesítő tavalyi 3. füzetében közölt felirat-töredék Domaszewski szerint következőleg értelmezendő: Az, egy castrumbeli építkezési feliratnak a szokásos vége. A kezdetén állhattak a császár neve és címei, kinek uralkodása alatt valamely építkezés a castrumban történt, azután következett a csapat (ala II. Pannoniorum), mely azt véghez vitte, a neve, utóljára PER V... annak parancsnoka, kinek neve V-vel kezdődött, felügyelete alatt P (raefectum alae ejusdem). A töredék lelhelye másodlagos lévén, kiegészítésének a nevezett professzor úr által ajánlott kutatása nem vezetne célhoz. — A fenn nevezett valamint a többi, a Nagy-Szamos, Sajó- és felső Maros völgyeiben feküdt római táborok neveire, melyekre eddig homály borult, úgy látszik, dereng a világosság, mióta Kiepeit Henrik a megjelenő félben levő formae orbis antiqui XVII. tábláját kísérő szöveg 39. sz. jegyzetében — egyetértőleg a már korábban Goos Károly által nyilvánított véleménynyel — a ravennai geografas »Congri«-vel, mely Szamosújvárra esnék, kezdődő névsorát egy északkeleti Dácián át huzódó útvonalra vonatkoztatni hajlandónak nyilatkozta ki magát. — A Szalai-Barótféle »A magyar nemzet története« I. 27. o. feltüntetett kentaur-kép bronzból készült, tehát semmi esetre nem nagy archetypusa, melynek leírása az Arch. Értesítő (az akadémiai könyvkiadó-hivatalnál is teljesen elfogyott) VI. (1886. évi) k. Ujf. 91. o. közöltetett, a békés-gyulai muzeumban őriztetik. Szamosújvárt, 1895. ján.

Ornstein őrnagy.

Közgazdasági élet.

A trapezunti piac. Az osztrák-magyar monarchia trapezunti konzulatusától kormányunkhoz beérkezett hivatalos jelentés szerint az ottani nagykereskedők utóbbi időben hajlandóknak mutatkoztak a mi kiviteli czégeinkkel közvetlen kereskedelmi összeköttetésbe lépni, s e kedvező hangulat felhasználása annál ajánlatosabb, mivel az európai piacoknak Angorával (s folytatólag Diarbekirrel és Bagdaddal) közelebről létesítendő vasúti összeköttetése következtében az egész anatóliai kereskedelem előreláthatólag nagy mértékben fel fog lendülni. Ennek előjele gyanánt a svájci kereskedelmi utazók Angorában már ma is élénk tevékenységet fejtenek ki. Czukorkivitelünk helyzete a franciaországi verseny következtében nem a legkedvezőbb. Hazai termékeink azonban nem csak az itteni, hanem a perzsiai piacot is meghódíthatnák, ha gyárosaink különös figyelmet fordítanak arra: hogy a keletre irányított árúk erősen csomagoltassanak, — hogy kivitel-

képes gyáraink külön ügynököt bizzanak meg képvisletükkel, — hogy a piacz megnyerésére kivált kezdetben a lehető legolcsóbb árak számittassanak, (Trapezuntban hajón átvéve), mivel már kilogrammonként egy vagy fél krajczárnyi különbség is szerepet játszik, — s végre nagyobb gondot kellene fordítani arra is, hogy hazai gyártmányunk a francia gyártmányhoz hasonló alakban kerüljön a keleti piacokra, s hogy a Kisázsia-ba szállított czukor süvegek súlya két kilogramm, a Perzsiába küldötteké pedig három kilogramm legyen. — Bőr-árúkat eddigelé csakis Franciaországból vittek ki; mivel a mi hazai gyáraink ajánlatokat nem tettek. Czélszerű volna, hogy gyárosaink czipőnek való bőrmintákkal, lehetőleg olcsó árak mellett tegyenek kísérletet. — A mi stearin-gyertyáink csak úgy állhatnák ki sikerrel a versenyt, ha igen jutányos árban számittatnának fel. Továbbá keresletre számithatnának még: a puha vas rudakban vagy kötegekben, a durva vasárú, az olcsó ágszerkezetek, kályhák, az olcsó olajfészek szelenczékben, a fénymáz, a vegyi szerek. Mindezen czikkekre nézve minták, s illetve rajzokkal ellátott árjegyzékek beküldése kívánatos.

Mi újság az örmény világban?

Az örmény nemzet felszabadulása Törökországban, a legutóbb kiállott kegyetlenkedések következtében, úgy látszik, egy lépéssel, előbbre halad. Londoni tudósítások szerint ugyanis Roseberry lord hajlandó lenne elfogadni az angol fővárosban tartozkodó örmények küldöttését. A »Daily News« egyik távirata szerint pedig a brit nagykövet erélyes föllépése azt a hiedelmet keltette Konstantinápolyban, miszerint az örmények érdekében most már nagyobb mérvű akció van készülőben, Anglia részéről! — A »Standard« bécsi levelezője jelenti, hogy Ausztria-Magyarország, Németország és Olaszország, — mint a közép-európai harmas-szövetség tagjai — elhatározták, hogy Angliának és Oroszországnak szabad kezet engednek Armeniában. — A várnai (bulgáriai) örmények kérvényt intéztek a csárhoz, a törökországi fajrokonok ügyében leendő intervenció érdekében. — Anliában maguk az angolok tartanak meetingeket (népgyűléseket), s arra hívják fel a kormányt, hogy Örményországot katonailag okkupálja. — A szultán egy az összes európai hatalmak kiküldöttjéből alakítandó vizsgálóbizottságot ohajt a szászuni (kisázsiai) vérengzés ügyében. A legújabb táviratok ezeket mondják: (Washington, decz 18). A képviselőházban Hammer határozati javaslatot terjesztett elő, mely utalással az Örményországban elkövetett kegyetlenkedésekre, Cleveland elnököt és Gresham államtitkárt felhatalmazza, hogy hassanak oda, hogy a berlini szerződést aláírt hatalmaságokat ez ügy megfontolása céljából egybehívják. — (London

decz. 18): Az örmény vérengzések ügyében egybehívott tiltakozó meetinget tegnap estve tartották meg rendkívüli érdeklődés mellett. Nagy tetszést keltett Glastonenak egy levele, a melyet a gyűlésen fölolvastak, s a melyben azt mondja, hogy az örmény vérengzések az egész mivel világot figyelmét ébresztették fel, s ha a hírek, melyek elterjedve vannak, igazak, aggodalommal kell kérdeznie, hogy meddig tarthat még ez a tarthatatlan állapot. Angliát a ciprusi egyezmény értelmében ez ügy különösen érdekli. Ő nem akar előbb ítéletet mondani, míg a török kormány által ez ügyben megindított vizsgálat befejezve nincsen; de reményli, hogy a török kormány saját becsülete és tekintélye érdekében mindent el fog követni, hogy az igazi tényállás kideríthessék. Stevenson, a meeting elnöke, ama nézetének ad kifejezést, hogy a vizsgálatnak előreláthatólag nem lesz meg a kívánt eredménye s így nem lesz megnyugtató; ő tehát már a vizsgálat befejezése előtt határozottan állást foglal az örmények érdekében. — Ezek után szó szerint adjuk azon rövid, de igen fontos távirati tudósítást, melyet a »Magyarország« egyik legújabb számában olvasunk, s a mely így hangzik: *Odessa decz. 22. Teck herczeg lesz a tervezett autonóm örmény állam uralkodója.*

Uj patriarkha. Izmirlián (Szmirnai) Máté választatott Áségián helyébe konstantinápolyi patriarkhának.

Külföldi lapok az armeniai eseményekről:

Az angol kormány iratot intézett mindazon hatalmakhoz, melyek a berlini szerződést aláírták és figyelemeket felhívta arra, hogy a porta mulasztást követve a 61. cikkelyt még nem hajtotta végre.

Oroszország várakozó helyzetben marad addig, míg a bizottság Örményországban vizsgálatát befejezi, azután Angliával egyértelműleg fog eljárni.

A parisi »Autorité« című lap mondja, hogy XIII. Leo pápa meghagyta Azárián örmény kath. patriarkhának, hogy az örményországi vérengzésekről részletes tudósítást küldjön neki.

Az amerikai lapok is sűrűn foglalkoznak Örményországgal, az örményekkel és az örmény vérengzéssel. Így a »Saturday Globe« képes lap nov. 24-iki száma előbb szól a szászuni iszonyú vérengzésről, azután közli az Ararat, a katolikosz, a szászuni nők és férfiak képeit; az első lapon levő kép pedig azt mutatja, hogy milyen szenvedéseket mért a török keze az örményországi keresztényekre.

A »The Boston Herald« nov. 27. száma azon népes meetingről szól, melyben az armenophil amerikaiak (Boston) tiltakoztak a szultán kormányának barbár eljárása ellen és mivel mi jót sem várunk működésétől azon vizsgáló bizottságnak, melyet ez küldött a helyszínére, kéri a gyűlés Angolországot, hogy küldje oda részrehajlatlan ügynökeit és hasson oda, hogy a berlini szerződés 61 cikkelyében foglalt reformok minél hamarább hajtassanak végre.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos: **SZONGOTT KRISTÓF.**

Szamosújvárt, Todorán Endre »Aurora« könyvnyomdája.
